

BOEKBESPREKING

Innovatief onderwijs in de praktijk

Toepassingen van het 4C-ID-model

*Albert Pilot**

Boek: Innovatief onderwijs in de praktijk. Auteurs: Bert Hoogveld, Ameike Janssen-Noordman en Jeroen van Merriënboer

Uitgeverij: Noordhoff Uitgevers, Groningen. ISBN 978-90-01-78931-2, Prijs € 29,95.

Dit boek geeft een beschrijving van twaalf casussen, waarin het 4C-ID-onderwijsmodel (*Four Components Instructional Design*) is gebruikt om onderwijs te ontwerpen. Dit onderwijsmodel is in een eerder boek in de Hoger Onderwijs Reeks uitvoerig beschreven (*Innovatief onderwijs ontwerpen*, Janssen-Noordman & Van Merriënboer, 2002). Sinds het verschijnen van dat eerdere boek, nu bijna tien jaar geleden, is dit onderwijsmodel verder ontwikkeld en via onderzoek gevalideerd. Nu is in deze bundel een overzicht gegeven van het gebruik van deze expertise in een verscheidenheid aan voorbeelden, die – systematisch gestructureerd – een beeld geven van de manier waarop het model wordt toegepast. De voorbeelden zijn afkomstig uit diverse onderwijssectoren en vakgebieden, van vmbo tot universitair onderwijs, en van ‘de striptekenaar’ tot statistiekonderwijs.

In het eerste, inleidende hoofdstuk geeft Jeroen van Merriënboer een overzicht van de ontwerpprincipes van het onderwijsmodel. In vijftien pagina’s is de kern van het model samengevat. Eerst een overzicht van de vier componenten: Leertaken, Ondersteunende informatie, Procedurele informatie en Deeltaakoefening, met een uitstapje naar het geïntegreerde curriculum en transfer. Vervolgens presenteert hij een overzicht van vijf groepen van ontwerpactiviteiten, die elk gebruikmaken van ontwerpprincipes waarvoor wetenschappelijke steun bestaat: Ontwerpen van leertaken, Bepalen van taakklassen, Bepalen van standaarden, Ontwerpen van ondersteunende informatie (niet-routineaspecten), en Ontwerpen van procedurele informatie en deeltaakoefening (routineaspecten). Bij het Ontwerpen van leertaken worden bijvoorbeeld zes ontwerpprincipes aangegeven, zoals ‘Neem betekenisvolle beroepstaken of taken uit het dagelijks leven als uitgangspunt voor het ontwerpen van de leertaken’ en ‘Bied studenten begeleiding bij het uitvoeren van leertaken door hen systematische probleemaanpakken, vuistregels en proceswerkbladen te geven’. Daarbij staat ook steeds vermeld in welke hoofdstukken (casussen) elk van deze ontwerpprincipes wordt gebruikt en toegelicht. Dat maakt het gemakkelijk het boek als inspiratiebron te gebruiken: vanuit de inleiding kun je trefzeker naar de toepassingen van de ontwerpprinci-

* Prof. dr. A. Pilot is verbonden aan de Universiteit Utrecht.

pes gaan, en vanuit de casussen kun je gemakkelijk naar het overzicht van de ontwerpactiviteiten en principes kijken.

Elk van de twaalf casusbeschrijvingen is volgens een vast stramien opgebouwd. Aan het begin worden steeds de ontwerpprincipes opgesomd die in de desbetreffende casus worden geïllustreerd. Na een globale inleiding over de casus worden de context (onderwijssector, domein) en het ontwerpprobleem toegelicht. Daarna staat in zes tot tien pagina's het ontwerp beschreven in termen van de vier componenten, waarbij de focus ligt op de typische karakteristieken van het onderwijsontwerp in de betreffende casus. Vaak zijn dat de leertaken, maar soms ook de kenmerkende ondersteunende informatie, of de implementatie van het ontwerp in de praktijk. De casusbeschrijving wordt steeds afgesloten met een paragraaf 'Reflectie' waarin wordt teruggekeken op het ontwerpproces en de bereikte resultaten. Ten slotte bevat het boek een glossarium van de kernbegrippen en een literatuurlijst.

Aan het eind van het boek had ik een reflectie op het geheel verwacht, een overzicht van het geheel van de opbrengsten, de sterke en zwakke kanten en perspectieven op de toekomst. Ook mis ik een relatie met ander onderzoek naar ontwerpprincipes, bijvoorbeeld het werk van Van den Akker, Gravemeijer en McKenney (2006), en iets meer toelichting over geldigheidsvoorwaarden, mechanismen en onderzoeksevidentie. Tot slot was het wellicht nuttig geweest aandacht te schenken aan het heuristische karakter van de beschreven ontwerpactiviteiten en -principes.

Ik kan het boek echter zonder meer aanraden: het geeft een goed overzicht van de kern van het vier-componentenmodel voor het ontwerpen van onderwijs en het geeft een gevarieerd, representatief overzicht van uitwerkingen daarvan in de praktijk. Het is inspirerend, maar laat ook zien waar de creativiteit van de ontwerpers zelf nodig is om vanuit de kernbegrippen uitwerkingen te ontwikkelen voor de specifieke context van het betreffende onderwijs. Het is heel leesbaar geschreven, zeer overzichtelijk en toegankelijk, en daarmee goed bruikbaar voor de praktische problemen waarmee onderwijsontwerpers, dus ook docenten, worden geconfronteerd. Een knappe prestatie van de reeks van auteurs die hebben meegewerkt en meegeschreven aan dit boek.

Referenties

- Akker, J. van den, Gravemeijer, K. & McKenney, S. (Eds.) (2006). *Educational design research*. London: Routledge.
- Janssen-Noordman, A. & Merriënboer, J. van (2002). *Innovatief onderwijs ontwerpen*. Groningen: Wolters-Noordhoff.